

De tronkenbij (*Heriades truncorum*)

Zomergasten

Tronkenbijen verschijnen als de zomer begint en zijn tot in september actief. De mannetjes zijn er slechts enkele dagen eerder dan de vrouwtjes. De bijen zijn nogal klein (6 tot 8 mm) en zeker de mannetjes ogen wat gedrongen en hebben een iets naar beneden gekromd achterlijf. Op hun aangezicht hebben ze vuilwitte haren, de rest van hun cilindrische, weinig behaarde lichaam is voorzien van vele kleine putjes en is vrijwel zwart met dunne lichte haarbandjes op het achterlijf. De vrouwtjes zijn gewoonlijk wat groter, zijn ook overwegend zwart en hebben eveneens lichte haarbandjes en dragen gele verzamelharen aan de onderkant van hun achterlijf. Ze bewonen bij voorkeur nestgangen van 3 tot 4 mm doorsnee. Braamstengels, riet, bamboe en boorgaten in nestblokken worden graag jaar in jaar uit gebruikt. De mannetjes overvallen de vrouwtjes op de bloemen maar ook dikwijls aan de nestgang.

Gele composieten

Tronkenbijen zijn gespecialiseerd op composieten met hoofdzakelijk buisbloempjes. Met name de geel gekleurde soorten hebben hun voorkeur. Daarvan zijn te noemen: gele ganzebloem, wormkruid, (Jacobs-) kruiskruid, goudsbloem en heeblaadje. De vrouwelijke dieren wandelen rond op deze bloemen en nemen met hun dunne tong uit het op dat moment producerende kransje van bloemetjes de nectar op. Tegelijk slaan ze zeer snel met hun achterlijf op en neer om het stuifmeel tussen de haren van het achterlijf op te nemen. Aan deze typische manier van verzamelen zijn de tronkenbijen goed te herkennen. Ook de tijd van het jaar en het met geel stuifmeel beladen achterlijf zijn goede indicaties, dat je met tronkenbijen te doen hebt. Het zijn dankbare gebruikers van nesthulp en komen vooral in het zuidoosten, maar ook steeds westelijker en noordelijker in ons land voor.

Hars

Verzamelvluchten duren vaak maar enkele minuten. In de nestgang is eerst een dun wandje van hars gemaakt. Vervolgens wordt tegen dit wandje een laagje stuifmeel gedrukt. Om dat te kunnen moeten de bijen zich voor de nestingang omkeren om achteruit in de gang het stuifmeel af te kunnen

Tronkenbij sluit cel met harswandje

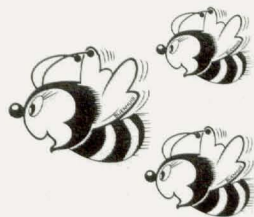
poetsen. Bij de volgende thuiskomst drukken ze dan met de kop het stuifmeel aan, eventueel na bijmenging van nectar. Uiteindelijk, na zo'n 30 vluchten, ontstaat een bijenbroodje, dat aan de voorkant steil is afgewerkt en waarin het ei wordt gedrukt. De cellen worden afgesloten door weer een harswandje van ongeveer 1 mm dik. Tronkenbijen maken vaak al harskransjes tegen de wand van de nestgang op de plekken waar ze van plan zijn later nog meer cellen aan te leggen. De cellen zijn in ideale gangen ongeveer 10 mm lang. De larven verwerken het stuifmeel in een week of zes en spinnen zich in een ijle cocon in en overwinteren zo. Pas in het voorjaar verpoppen ze. Bij het afwerken van het nest laat het moederdier enkele centimeters vanaf de ingang onbenut (atrium) en sluit dan de nestgang op typerende wijze af. Er wordt nl. een prop hars van soms meer dan 5 mm in aangebracht die aan de voorkant dikwijls volgestopt wordt met stukjes hout, zandkorreltjes en steentjes. Een oude nestgang wordt eerst schoon gemaakt, maar de hars aan de voorkant wordt niet verwijderd maar zover opzij geduwd dat het dier, wel vaak met veel moeite, in en uit kan gaan. De harsproppen zijn aan hun geur goed te herkennen.

Na verloop van tijd zwellen ze op en worden dan halfbolvormig naar buiten gestulpt.
Komen de dieren tegen het einde van het seizoen nestgangen te kort dan schrikken ze er niet voor terug om nestgangen van andere dieren, inclusief hun soortgenoten, helemaal leeg te ruimen en er zelf in te beginnen.

Vijanden

Tronkenbijen hebben last van zeer slanke sluiwespen met korte legboor, zogenaamde hongerwespen (*Gasteruption*). Ze hebben ook een eigen koekoeksbij, namelijk *Stelis breviscula*, die sprekend op haar gastvrouw lijkt. Bovendien is er een kleine slanke knotswesp, *Sapygina decemguttata*, die graag eitjes naar binnen smokkelt in het nest van een tronkenbij. Het dier is te herkennen omdat het altijd platgedrukt met de kop in de richting van de nestgang van haar gastvrouw zit en een tiental hele kleine geelwitte vlekjes op de flanken van het achterlijf heeft. De larve van deze wespjes eten het ei van de gastvrouw op en daarna de stuifmeelvoorraad. In ons land is tot nu toe het verspreidingsgebied van deze knotswespen veel minder groot dan het voorkomen van de tronkenbij zou doen vermoeden.

IMKERSHOP 'HET BIJENHUIS'

Een imker met verstand
wordt bij Het Bijenhuis vaste klant

Voor snelle bestelservice

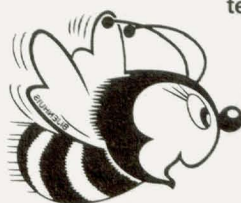
tel 0317 422 733

fax 0317 424 180

e-mail bijenhuis@vbbn.nl

Grintweg 273

6704 AP Wageningen

online winkelen bij www.vbbn.nl

302

Planten Bij

bijen

SAMENWERKING

Infogids drachtverbetering

Frans Janssen, coördinator commissies Drachtplanten

In de tachtiger jaren hebben de vijf imkerorganisaties ieder voor zich informatiegidsen over drachtverbetering samengesteld en uitgebracht. Deze zijn momenteel op heel wat punten gedateerd. Een goede aanleiding om iets nieuws op te zetten, maar dan samen! Eén gids voor heel imkerend Nederland. Dankzij een voortreffelijke samenwerking van de commissies Drachtplanten is er nu een fonkelnieuwe gids. Om veel papier en geld te sparen is de gids tegen kostprijs op CD-rom verkrijgbaar en bovendien is hij te raadplegen op internet.

De bedoeling van deze informatiegids

Drachtverbetering in ons land is nodig. Niet alleen voor de honingbijen, maar voor de gehele entomofauna. De infogids wil vooral een 'helpdesk' zijn voor verenigingen of particulieren die mogelijkheden zien om – en dat is vaak het probleem – samen met landeigenaren of lokale overheden, inzaai en/of inplant van nectar- en stuifmeelproducerende

gewassen, struiken of bomen te realiseren. Behalve vakkennis vereist dit ook en vooral een juiste benadering van personen of instanties. Deze gids biedt hiervoor een groot scala aan mogelijkheden, voorbeelden voor subsidieaanvragen, zaadlijsten, bloeikalenders zonder dat voor elk onderdeel een apart handboek geraadpleegd hoeft te worden. Ik hoop dat er veel gebruik van gemaakt wordt. Behalve aan de Commissies Drachtverbetering die het 'ruwe' materiaal aanleverden, een bijzonder woord van dank aan Aat Rietveld en Piet van Schaik, met wie ik op bijzonder prettige wijze de selectie, correctie en redactie heb mogen voeren. Wanneer u €5,- overmaakt op giro 40.35.83 t.n.v. A. Rietveld, Bocht 42, Breda, o.v.v. 'CD-rom drachtverbetering', wordt u de diskette plus inhoudsopgave toegestuurd.

Zie ook de 'infogids Drachtverbetering op: info@bijenhouders-zlto.nl of www.bijenhouden.nl onder het kopje 'dracht'